

Leerlingen leren leren:

Wat als de leerling echt centraal staat?

Bij ons staat de leerling centraal. Ons onderwijs is toekomstgericht. Of: op school hebben scholieren eigenaarschap. Het klinkt mooi, maar wat betekent het als de leerling echt centraal staat? 'Het vermogen om te leren en te ontwikkelen wordt net zo belangrijk als ademen.'

Door: Schoolfacilites

Hoe maken we het onderwijs toekomstbestendig? Die vraag onderzocht Myriam Lieskamp als lid van de commissie onderwijs en arbeids-

markt van de Sociaal Economische Raad. Lieskamp is oud-docent in het speciaal onderwijs, onderwijsadviseur en mede-auteur van het boek: Leren voor morgen, uitdagingen voor het onderwijs.

'Die vraag heeft een reden,' zegt Myriam Lieskamp. 'We zien dat de samenleving verandert. Dat is altijd zo geweest maar veranderingen gaan nu sneller. Door de toegenomen complexiteit en het ontstaan van nieuwe

beroepen en robotisering is het noodzakelijk om te onderzoeken of het onderwijs wel biedt wat nodig is.' De veranderingen vragen immers om andere type burgers: mensen die zich snel dingen eigen maken, flexibel en creatief zijn.

problemen oplossen en creativiteit

Ademhalen

Is het onderwijs daar klaar voor? Nee, zegt bijvoorbeeld de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid: het onderwijs is nog steeds weinig flexibel georganiseerd. 'Tot nu toe hebben we consumentenonderwijs gegeven,' zegt Lieskamp. 'Je stopt er leerstof in en je gaat er vanuit dat leerlingen het onthouden. De overheid beslist voornamelijk wat kinderen leren, en de school en de leraar beslissen hoe ze leren. Dat is achterhaald. Het onderwijssysteem is vooral gebaseerd op vaardigheden die je kunt meten zoals taal, rekenen en lezen. Het gaat minder om creativiteit en problemen oplossen, terwijl de maatschappij daar wel om vraagt.' Niet dat taal en rekenen niet essentieel zijn, verheldert ze, maar je moet ze leren toepassen.

'Het vermogen om te leren en je te blijven ontwikkelen wordt net zo belangrijk als ademen. Dan kun je je staande houden in de samenleving. Mensen zullen hun hele leven lang moeten willen leren. De vraag die daaraan gekoppeld is, luidt: hoe leer je zelf het beste? Binnen het onderwijs moet het leren 'leren' als vaardigheid dus centraal komen te staan.'

Eigenaarschap

Bij toekomstgericht onderwijs is het versterken van eigenaarschap over het eigen leerproces belangrijk. Dat begint met goed ontwikkelde executieve functies: alle regelfuncties die hersenen nodig hebben om doelgericht te werken. Zo leren leerlingen plannen, aandacht vasthouden en

hun gedrag beheersen. Lieskamp ziet genoeg voorbeelden van scholen die in units van 40 tot 50 leerlingen gaan werken zonder dat leerlingen de daarvoor noodzakelijke vaardigheden hebben. 'Je stort ze in het diepe. Het is voor leerlingen dan moeilijk om goed te kunnen leren. Soms wordt het werken in units binnen een half jaar weer teruggedraaid,' zegt ze. 'Zonde, want het biedt leerlingen de mogelijkheid om meer eigenaar te zijn over hun eigen leerproces.'

Ook het werken met duidelijke leerdoelen is belangrijk voor leerlingen. Die zijn er niet voor de leraar, maar voor de leerling. Op de tien scholen waar Lieskamp beleidsmedewerker is, ziet ze dat leerlingen leerdoelen kennen en zelf gaan bedenken: wat kan ik doen om het leerdoel te halen? Als adviseur in het voortgezet onderwijs zag ze het bijvoorbeeld bij een docent Duits die haar leerlingen vroeg: wanneer vinden jullie zelf dat jullie naar een volgende leerlijn mogen? Ze verwachtte dat de leerlingen zouden zeggen: als we driekwart van de stof beheersen. 'Maar ze kozen voor 85%. Dan worden leerlingen eigenaar van hun leerproces.' Ze zag het ook op een basisschool waar leerlingen in een 'leergesprek' aan hun ouders laten zien waar ze staan in hun ontwikkeling: wat ze geleerd hebben, wat ze nog moeilijk vinden en welke hulp ze nodig hebben.

hoe leer je zelf het beste?

(Geen) muren slopen

Een blauwdruk hoe het onderwijs eruit ziet als de leerling centraal staat, bestaat niet, legt Lieskamp uit. 'Als leerlingen meer eigenaar worden van hun eigen leerproces en het onderwijs meer aansluit bij hun onderwijsbehoefte, zie je dat ze soms groepsdoorbrekend gaan werken, om leerlingen sneller of juist langzamer door de lesstof te laten gaan. Maar er zijn ook scholen die klassikaal werken omdat dát het beste werkt voor hun leerlingen.'

'Je moet van tevoren goed nadenken: wat voor organisatie heb ik nodig, hoe zit het met de leerlijn, welke ict-voorzieningen zijn nodig, wat voor gebouw past bij dit type onderwijs?' Doe vooral geen dingen omdat iedereen ze doet, wil ze maar zeggen. 'Het is nu een trend om klasmuren weg te halen. Als je van tevoren niet goed weet hoe je leerlingen leren, haken prikkelgevoelige scholieren bijvoorbeeld af. Je kunt schoolmuren slopen, maar bouw dan ook stilleruimtes.'

Zelf beslissen

Niet alleen leerlingen, ook leraren moeten andere pedagogische en didactische vaardigheden leren. Zoals differentiëren: lesstof op verschillende niveaus aanbieden. 'Ook leraren moeten eigenaar worden van hun eigen leerproces. Dat betekent dat teamvergaderingen gaan over de vraag: hoe kunnen we met z'n allen beter worden, en wat hebben we daarvoor nodig? Ik laat vooral mensen zelf beslissen. Mensen moeten het gevoel hebben dat ze zelf eigenaar mogen, kunnen en willen zijn.'

En, benadrukt Lieskamp, communiceer met ouders, in alle stappen van het proces. 'Accountability is een prachtig begrip, maar als het alleen voor de Inspectie of de overheid is, zit het niet goed. Je moet iedereen erbij betrekken, in de medezeggenschapsraad, de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad en in de leerlingenraad, zodat iedereen samen verantwoordelijk is.'

Jaarcongres met expositie
hrm &
het onderwijs

Myriam Lieskamp is als zelfstandig onderwijsadviseur spreker op het jaarcongres HRM & het Onderwijs en verzorgt een mini-masterclass op dinsdag 24 november in Bussum. Het congres is bedoeld voor HR, bestuur, directie en schoolleiders in het onderwijs. Meer informatie en aanmelden: www.hrmenhetonderwijs.nl